

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до семінарських занять з дисципліни «Банківська система» для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «бакалавр» денної та заочної форм навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Методичні вказівки до семінарських занять з дисципліни «Банківська система» для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «бакалавр» денної та заочної форм навчання спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»/ Укл.: к.е.н., доц. О.Ф. Андросова. – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2019 – 58 с.

Укладач: к.е.н. доцент, О.Ф. Андросова,

Рецензент: д.е.н., професор, Прушківський В.Г

Відповідальний за випуск: к. е. н., доц. Шарова С.В.

Затверджено
на засіданні кафедри
«Фінанси, банківська справа
та страхування»

Протокол № 1 від

27.08.2019 р.

Вступ

Банківська система є важливим елементом економіки сучасної країни, який спрямовує значний і різнобічний вплив на суспільство. Вона акумулює вільні фінансові ресурси та залучає їх у обіг, де розподіляє грошовий капітал – важливий елемент розрахунково-платіжного механізму господарської системи держави, відіграє значну роль провідника у грошово-кредитній політиці країни. В Україні банківська система й банківське законодавство перебувають у процесі реформування, їхні вивчення й аналіз мають важливе теоретико-пізнавальне і практичне значення для сучасної науки. Останнім часом банківська система зазнала суттєвих змін: створено дворівневу банківську систему, все більшого розвитку набуває діяльність комерційних банків та спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів; істотно змінюється характер взаємовідносин банків з клієнтурою. Механізм функціонування банківської системи постійно змінюється і залежить від змісту діяльності банківської системи України.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття, функції та структура банківської системи України.	4
2	Правове положення Національного банку України.	4
3	Правове положення комерційних банків.	4
4	Правові засади грошового обігу і розрахунків.	4
5	Регулювання кредитних відносин.	4
6	Регулювання ринку цінних паперів.	4
7	Загальна характеристика національного валютного законодавства.	4
8	Основи банківського права розвинутих країн.	4
	Разом	32

Тема 1. Поняття, функції та структура банківської системи України.

Питання до розгляду.

- 1.1. Поняття, функції та структура банківської системи України.
- 1.2. Зародження та еволюція банківської справи в Україні.
- 1.3. Питання функціонування банківської системи України.

Контрольні запитання

1. Що означає банківська система?
2. Яку роль відіграє банківська система в державі?
3. Яка структура банківської системи України?
4. Які функції виконує банківська система України?
5. Охарактеризуйте еволюцію банківської справи.
6. Назвіть основні періоди становлення банківської системи України в новій історії
7. Які передумови формування нової банківської системи України?
8. Які фактори впливають на функціонування банківської системи України?

Теми рефератів

1. Нормалізація банківської діяльності в Україні.
2. Економічний потенціал банків у сучасній системі банківського менеджменту.
3. Заходи державної політики в банківській сфері.
4. Глобалізаційна абсорбція національних банківських систем у сучасних умовах.
5. Удосконалення методики оцінювання рівня проблемних активів комерційного банку.
6. Фінансування інноваційного розвитку України: стан, проблеми та перспективи.
7. Основні засади грошово-кредитної політики в Україні.
8. Монетарна політика та її цільові орієнтири в Україні.

Тема 2. Правове положення Національного банку України. Питання до розгляду.

- 1.1. Загальна характеристика правової природи Національного банку України.
- 1.2. Основи взаємовідносин Національного банку України з вищими органами держави.
- 1.3. Функції та операції Національного банку України.
- 1.4. Мережа та організаційна структура Національного банку України.
- 1.5. Організація роботи Національного банку України.

Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте правову природу НБУ.
2. Які функції здійснює НБУ?
3. Кому підзвітний НБУ?
4. Як будуються взаємовідносини НБУ з вищими органами держави?
5. Яка організаційна структура НБУ?
6. Які операції здійснює НБУ?
7. Які заходи впливу застосовує НБУ до банків за порушення банківського законодавства?
8. Що означає поняття «економічні нормативи»?
9. Які повноваження має рада НБУ?
10. Які підстави відкликання ліцензій на здійснення банківських операцій?
11. Яке місце займає НБУ в системі органів влади України?
12. Розкрийте зміст принципу незалежності НБУ.

Теми рефератів

1. Особливості організації роботи внутрішнього колективу банку України
2. Діагностика банківських криз на основі розрахунку прогнозного індикатора кризи

3. Основні складові доходів і витрат Українських банків
4. Теоретичні та методичні підходи до оцінювання фінансової стабільності банківської системи
5. Стан капіталізації банківської системи України та оцінка можливостей покриття банківських ризиків капіталом
6. Капіталізація банківської системи України: сьогодення та перспективи
7. Сучасні аспекти формування довіри до НБУ
8. Заходи державної політики в банківській сфері
9. Формування і реалізація стратегій управління банківською системою.
10. Удосконалення механізму обов'язкового резервування як інструменту грошово-кредитного регулювання економіки регіону.

Тема 3. Правове положення комерційних банків.

Питання до розгляду.

- 1.1. Правове положення комерційних банків.
- 1.2. Сутність і роль комерційних банків, їх класифікація.
- 1.3. Порядок створення і припинення діяльності комерційного банку.
- 1.4. Організаційна структура і управління комерційним банком.
- 1.5. Операції та послуги комерційних банків.
- 1.6. Правова основа банківського аудиту.
- 1.7. Правова охорона банківської таємниці.

Контрольні запитання

1. Розкрийте роль комерційних банків в економічній системі країни.
2. Якою є класифікація комерційних банків?
3. Який порядок створення комерційних банків?
4. Назвіть основні документи, необхідні для реєстрації комерційного банку.
5. Які підстави припинення діяльності комерційного банку?
6. Як здійснюється управління комерційним банком?

7. Що означає поняття «активні» та «пасивні» операції банків?
8. Охарактеризуйте поняття лізинг.
9. Що слід розуміти під довірчими послугами банків?
10. Які завдання виконує банківський аудит?
11. Назвіть нормативні акти, що стосуються регулювання аудиторської діяльності в банках.
12. У чому суть правової охорони банківської таємниці?
13. Який порядок розголошення банківської таємниці?

Теми рефератів

1. Міжнародна банківська конкуренція
2. Практичні аспекти аналізу діяльності банківських відділень
3. Ефективність банківського бізнесу в Україні
4. Комунікаційна політика як фактор стабілізації діяльності банку в кризовий період
5. Особливості циклічного характеру ліквідності банківської системи
6. Актуальні питання депозитного формування ресурсної бази банків.
7. Формування і використання ресурсної бази комерційних банків в сучасних умовах.
8. Інноваційні підходи до формування ресурсної бази банків на засадах клієнтоцентричної депозитної політики.
9. Основа функціонування банку як специфічного підприємства та особливості кругообігу його капіталу.
10. Співвідношення між страхуванням та захистом депозитів.
11. Іноземне інвестування в банківському секторі України: стан та перспективи розвитку.

Тема 4. Правові засади грошового обігу і розрахунків.

Питання до розгляду.

- 1.1. Правові засади грошового обігу і розрахунків.
- 1.2. Правове регулювання грошового обігу.
- 1.3. Поняття і зміст розрахункових правовідносин.
- 1.4. Правова природа договорів банківського рахунку і

банківського вкладу.

1.5. Порядок і форми розрахунків у господарському обігу.

Контрольні запитання

1. Назвіть елементи грошової системи України.
2. Розкрийте зміст правового регулювання грошового обігу в Україні.
3. На яких принципах ґрунтується організація безготівкових розрахунків?
4. Який порядок ведення касових операцій і встановлення лімітів касової готівки?
5. Який порядок відкриття поточного рахунку в установі банку?
6. Які потрібно подати документи в банк для відкриття рахунка акціонерному товариству?
7. Яка правова природа договору банківського рахунку?
8. Які форми розрахунків у господарському обігу?
9. Які санкції встановлено за порушення норм з регулювання обігу готівки?
10. У чому суть платіжної вимоги-доручення як розрахункового документа?
11. Які реквізити повинен мати чек?
12. Які існують види акредитивів?
13. Що означає безспірне стягнення коштів з рахунків платників?
14. Яку відповідальність встановлено у разі здійснення переказу грошей?
15. Яка черговість списання грошових коштів з рахунку клієнтів?

Теми рефератів

1. Імплементация міжнародних стандартів у законодавство

України щодо нагляду (оверсайта) платіжних систем та систем розрахунків.

2. Гетерегонізація грошових відносин у процесі гомогенізації грошей.

3. Аналіз використання альтернативних каналів продажів та новітніх технологій у діяльності банків.

4. Полівекторність інновацій роздрібно-банківського бізнесу: реалії сьогодні.

5. Готівковий обіг України: від античних часів-до сьогодні.

6. Аспекти розвитку готівково-грошового обігу Запорізького регіону.

7. Аналіз стану використання сучасних платіжних засобів у контексті виведення готівкових коштів із позабанківського обігу в Україні.

8. Розвиток безготівкових роздрібних платежів і технологій самообслуговування клієнтів банків в Україні.

9. Безготівкові розрахунки - надійний і сучасний спосіб оплати.

10. Майбутнє платіжного ринку - безконтактні платіжні інструменти і широке використання електронних грошей.

11. Модернізація НСМЕП: безготівкові платежі виконуватимуться відповідно до відкритих міжнародних стандартів.

12. Система електронних платежів НБУ.

13. Новації у сфері сучасних грошових систем та деякі їх особливості.

14. Розвиток альтернативного банкінгу в Україні.

15. Модель перевкладення депозитів фізичних осіб з урахуванням міграції між продуктами.

16. Сучасний стан світового ринку роздрібних електронних платежів та роль комерційних банків.

17. Фактори впливу на розвиток карткової платіжної системи України.

18. Складові залучення заощаджень населення на депозитні рахунки банку.

Тема 5. Регулювання кредитних відносин.

Питання до розгляду.

- 1.1. Правове регулювання банківського кредитування
- 1.2. Поняття, призначення і види кредиту
- 1.3. Поняття та елементи кредитних правовідносин
- 1.4. Правова природа кредитного договору

Контрольні запитання

1. Що означає поняття «кредит»?
2. Яка класифікація кредитних операцій?
3. З чого складається сучасна кредитна система України?
4. Охарактеризуйте поняття й елементи кредитних правовідносин.
5. Які принципи банківського кредитування?
6. Яка правова природа кредитного договору?
7. Який зміст кредитного договору?
8. Яка відповідальність настає за порушення зобов'язань щодо кредитного договору?
9. Дайте визначення банківського кредиту і назвіть його види.
10. Як визначається платоспроможність позичальника?
11. Які правові засоби забезпечення погашення банківського кредиту?

Теми рефератів

1. Модернізація підходів до оцінки кредитоспроможності позичальників банків.
2. Еластичність попиту на кредити як фактор підвищення впливу банківської системи на економічне зростання
3. Особливості кредитної корпорації в Україні
4. Сучасна практика нормативного споживчого кредитування в Україні

5. Сучасний стан та перспективи розвитку вітчизняного іпотечного ринку комерційної нерухомості

6. Трансформаційні зрушення у кредитуванні в умовах фінансової глобалізації.

7. Скориговане на ризик ціноутворення довгострокових кредитів, що фінансуються короткостроковими депозитами банку.

8. Аналіз розвитку кредитних відносин суб'єктів господарювання в Україні та можливості їх удосконалення.

9. Система управління кредитними ризиками комерційних банків.

10. Комплексна оцінка фінансового стану позичальника-фізичної особи банківською установою.

11. Побудова системи комплексного управління ризиками в банку: порівняння банківського та корпоративного підходів.

12. Комплексна система антикризового управління банківськими ризиками.

13. Проблеми вартості споживчих кредитів в Україні.

Тема 6. Регулювання ринку цінних паперів.

Питання до розгляду.

- 1.1. Правове регулювання ринку цінних паперів.
- 1.2. Поняття ринку цінних паперів та його регулювання.
- 1.3. Поняття і види цінних паперів.
- 1.4. Операції банків з цінними паперами.
- 1.5. Відповідальність за правопорушення на ринку цінних паперів.

Контрольні запитання

1. Що означає поняття «ринок цінних паперів»?
2. Яка правова основа ринку цінних паперів?
3. Охарактеризуйте види суб'єктів, які діють на ринку цінних паперів.

4. Який правовий статус фондової біржі?
5. Які завдання державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України?
6. Якою є класифікація цінних паперів?
7. Назвіть види операцій з цінними паперами.
8. У чому суть довірчого управління цінними паперами?
9. Що означає поняття «управління портфелем цінних паперів»?
10. Яка відповідальність настає за правопорушення на ринку цінних паперів?

Теми рефератів

1. Нова депозитарна система України.
2. Операції РЕПО як інструмент здійснення грошово-кредитної політики центрального банку.
3. Фондова біржа – важливий елемент сучасного економічного механізму держави.
4. Ринок цінних паперів – реалії і сьогодення.
5. Операції комерційних банків із цінними паперами в Україні.
6. Міжнародні операції комерційних банків із цінними паперами.

Тема 7. Загальна характеристика національного валютного законодавства.

Питання до розгляду.

- 1.1. Загальна характеристика національного валютного законодавства.
- 1.2. Сутність і основні поняття валютного законодавства.
- 1.3. Система органів, що здійснюють валютне регулювання.
- 1.4. Правове регулювання валютних операцій.
- 1.5. Валютний контроль і відповідальність за порушення

валютного законодавства.

Контрольні запитання

1. Що означає поняття «валютне законодавство»?
2. Розкрийте суть валютного регулювання в державі.
3. Які особливості використання іноземної валюти в господарському обігу?
4. Яке призначення валютного фонду і де він створюється?
5. Які органи здійснюють валютне регулювання?
6. Що слід розуміти під валютними обмеженнями?
7. Який законодавчий акт встановлює режим здійснення валютних операцій на території України та визначає принципи валютного регулювання?
8. Які особливості здійснення валютних операцій резидентами і нерезидентами?
9. Які органи здійснюють валютний контроль на території України?
10. Яка відповідальність настає за порушення валютного законодавства?
11. Охарактеризуйте НБУ як головний орган валютного регулювання і валютного контролю.

Теми рефератів

1. Монетарні та валютні війни як інструмент економічної політики
2. Оцінка впливу іноземного капіталу на ефективність діяльності банків України
3. Правова проблематика нормативного регулювання переказу коштів небанківськими юридичними особами: історія питання, сучасне законодавство, перспективи вдосконалення
4. Комунікаційна політика НБУ та валютний курс.
5. Парадигма встановлення кореспондентських відносин з

іноземними банками.

6. Підвищення дієвості державного валютного контролю.
7. Оцінка кредитного ризику форвардних валютних угод.

Тема 8. Основи банківського права розвинутих країн. Питання до розгляду.

- 1.1. Основи банківського права розвинутих країн.
- 1.2. Суть банківського права розвинутих країн.
- 1.3. Правова регламентація банківської діяльності в розвинутих країнах.
- 1.4. Організація і функціонування банківських систем розвинутих країн.
- 1.5. Інститут банківської таємниці в зарубіжному законодавстві.

Контрольні запитання

1. Дайте визначення суті банківського права провідних зарубіжних країн.
2. Назвіть основні джерела банківського права провідних зарубіжних країн.
3. Охарактеризуйте банківську систему Великобританії.
4. Чим відрізняється банківська система Німеччини від банківської системи Японії.
5. Які особливості побудови банківського нагляду в різних країнах?
6. Яка побудова кредитно-банківської системи Франції?
7. Як питання банківської таємниці відображено в законі західних країн?
8. Що ви знаєте про відповідальність за розголошення банківської таємниці в розвинутих країнах?
9. Назвіть структуру банківської системи Росії.
10. Які особливості побудови Федеральної резервної системи

США?

Теми рефератів

1. Діагностування кризи з боку центральних банків: зарубіжний та вітчизняний досвід
2. Практика роботи з проблемними активами банків: світовий досвід і реалії України
3. Регулювання іноземного капіталу у банківській системі: зарубіжний досвід та його імплементація в Україні
4. Економічна безпека банків: стан та проблеми.
5. Теоретичні аспекти створення скорингових моделей.
6. Інноваційні стратегії у підвищенні якості банківських послуг і продуктів.

Рекомендована література

Базова

1. Череп А. В. Банківські операції. [Навч. посібник]. / А. В. Череп, О. Ф. Андросова. К - 2008 р. 410 с.
2. Тиркало Р. І. Банківська справа. [Навчальний посібник]. / Р. І. Тиркало – Тернопіль 2001 р., 314 стор.
3. Міщенко В. І. Банківські операції. [Підручник]. / В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янська К – 2006 р. 460 с.
4. Копилюк О. І. Банківські операції. 2-ге вид. випр. і доповн. [Навч. посіб.]. / Копилюк О. І., Музичка О. М. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 536 с.

Допоміжна

1. Алексеєнко М. Д. Капітал банку: питання теорії і практики: [Монографія]. / М. Д. Алексеєнко — К.: КНЕУ, 2008. — 276 с.
2. Герасимович А. М. Аналіз банківської діяльності. [Підручник]. / А. М. Герасимович – К.: КНЕУ, 2006. – 600 с.
3. Сичов В. О. Банківська справа. Центральний банк і грошово-кредитна політика. Банківські операції: [Навчальний посібник] / В. О. Сичов, В.Т. Александров, В.В. Остапенко та ін. — К.: АВТ, 2006. — 528 с.
4. Селіванова А. О. Банківське право України: [Навчальний посібник] / А. О. Селіванова. — К.: «Ін Юре», 2008. — 384 с.
5. Мороз А. М. Банківські операції: [Підручник]. / А. М. Мороз. — 2-ге вид. — К.: КНЕУ, 2006. — 476 с.
6. Балабанова И. Т. Банки и банковское дело / И. Т. Балабанова. — СПб: Питер, 2007. — 256 с.

Інформаційні ресурси

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 року № 2121 - III (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 5. - С. 30.
2. Закон України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 року № 679 - XIV (зі змінами і доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 29. - С. 238.
3. Закон України «Про національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 22.05.2003. № 853- IV // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. - 2003. - № 7. - С. 67.
4. Закон України «Про обіг векселів в Україні» від 05.04.2001 року №2374 - III // Офіційний вісник України. - 2001. - № 17. - С. 17.
5. Закон України «Про заставу» від 2 жовтня 1992, №2654 - XII // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 47. - С. 642.
6. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.91р. № 1560-XII // Відомості Верховної Ради України. - №2 47. - С. 646.
7. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні фонди)» від 15.03.2001р. № 2299-III // Відомості Верховної Ради України. - 2001. - № 21. - С. 103.
8. Закон України «Про іпотеку» від 05.06.2003р. № 898-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 38. - С. 313.
9. Закон України «Про іпотечні облигації» від 22.12.2005р. № 3273- IV // Відомості Верховної Ради України. - 2006. - №16. - С. 615.
10. Закон України «Про сертифіковані товарні склади та прості і подвійні складські свідоцтва» від 23.12.2004р. № 2286- IV // Відомості Верховної Ради України. - 2005. - № 6. - С 244.
11. Закон України «Про фінансовий лізинг» від 11.12.2003, №381-IV // www.bank.gov.ua.
12. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001р. № 2664-III // Відомості Верховної Ради України. - 2002. - № 1. - С. 1.

13. Закон України «Про фонд гарантування вкладів фізичних осіб» від 20.09.2001 р., №2740 - III Відомості Верховної Ради України. - 2001. --№ 42. -С. 19.

14. Закон України «Про цінні папери і фондовий ринок» від 23.02.2006 р., №121 - XII (зі змінами і доповненнями) // Офіційний вісник України. - 2006. - N213. - С. 857.

15. Закон України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» від 18.11.2003, №1255-IV // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. - 2004. - № 5. - С. 27-28.

16. Закон України «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати» // Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності. - 2003. - № 10. - С. 3-24.

17. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991р. № 959-XII // Відомості Верховної Ради України. - 1991.--№ 29.-С. 377.

18. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004р. № 1906-IV // Відомості Верховної Ради України. - 2004. --№ 50. -С. 540.

19. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 28.12.1994 № 334/94-ВР (зі змінами і доповненнями) // www.rada.gov.ua.

20. Закон України «Про платіжні системи і переказ грошей в Україні» від 03.05.2001р.// Офіційний вісник України. - 2001. - N2 20. - С. 1.

21. Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23.09.94 р. № 185/94-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - №2 40. -С. 364.

22. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 року N2 93/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 19. - С. 90.

23. Інструкція «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті» від 21.01.2004р. № 22 // Офіційний вісник України. - 2004. - № 13. - С. 110.

24. Інструкція «Про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті» від 16.08.2006р. № 320 // Офіційний вісник України. - 2006. - № 36. - С. 32.

25. Інструкція «Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах» від 12.11.2003р. № 492 // www.rada.gov.ua.

26. Інструкція «Про порядок здійснення контролю і отримання ліцензій за експортними, імпортними та лізинговими операціями. Затв. постановою Правління НБУ від 24.03.1999р. № 136 // Офіційний вісник України. - 1999. - № 22. - С. 131.

27. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій в іноземній валюті та банківських металах у банках України. Затв. постановою Правління НБУ від 17 листопада 2004 р. № 555 // www.rada.gov.ua.

28. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України. Затв. постановою Правління НБУ від 27 грудня 2007 р. № 481 // Офіційний вісник України. - 2008. - № 6. - С. 18.

29. Інструкція про касові операції в банках України. Затв. пост. Правління НБУ від 14.08.2003р. № 337 // Офіційний вісник України. - 2003. - № 37. - С. 96.

30. Інструкція про міжбанківські розрахунки в Україні. Затверджено постановою Правління НБУ від 27.12.1999р. - №621 // www.rada.gov.ua.